

Aan de leden van de verkiezingsprogrammacommissie

BETREFT Brief aan verkiezingsprogrammacommissies

DEN HAAG 2 juli 2025

E-MAIL

ONS KENMERK 25.24013

TOESTELNUMMER

BIJLAGE(N)

Geachte leden van de verkiezingsprogrammacommissie,

De verkiezingen komen op een belangrijk moment in onze parlementaire geschiedenis – een moment van politieke heroriëntatie en nieuwe geopolitieke verhoudingen. We staan als samenleving voor grote en urgente maatschappelijke opgaven. Veel mensen ervaren onzekerheid: over hun bestaanszekerheid, hun leefomgeving en hun toekomstperspectief. Dit voedt maatschappelijke spanningen en polarisatie en ondermijnt het vertrouwen in instituties.

Het goede nieuws is dat we als Nederland alles in huis hebben om deze uitdagingen aan te gaan: we hebben een innovatieve economie, met een uitstekend opgeleide beroepsbevolking, een strategische ligging en een sterke overheid. Wanneer we onze onderlinge verschillen erkennen en weten te overbruggen, kunnen we ver komen. Politiek en maatschappelijk draagvlak moeten daarbij hand in hand gaan.

SER-adviezen kunnen rekenen op breed draagvlak, zowel onder werkgevers, werknemers, ZZP-vertegenwoordigers en kroonleden als breder in de samenleving. Zo komen SER-adviezen mede tot stand in samenwerking met bijvoorbeeld natuur- en milieu organisaties en het SER Jongerenplatform. Dit helpt een nieuwe regering om voortvarend aan de slag te gaan met de aanbevelingen.

Om u van dienst te zijn geven we in deze brief een overzicht van aanbevelingen voor de overheid op de onderwerpen waardig werk, inkomenszekerheid, verdienvermogen, weerbaarheid, arbeidsmigratie, scholing en ontwikkeling, gezondheid, natuur, klimaat, landbouw en ruimte. Deze zijn gebaseerd op de recente SER-adviezen in de bijlage. In deze adviezen is een balans gevonden tussen de verschillende belangen. Het is voor het draagvlak van belang om dit mee te wegen bij de implementatie.

De SER is al 75 jaar de plek waar de samenwerking gezocht en gevonden wordt, en wij doen dat ook in de komende kabinetsperiode graag samen met u. Juist in deze tijd is het essentieel om met koersvast beleid te investeren in brede welvaart en de economie van de toekomst, en daarmee perspectief te bieden en focus op de lange termijn te houden.

Voor alle onderwerpen hieronder geldt dat consistent en voorspelbaar overheidsbeleid van groot belang is om samen aan oplossingen te werken.

Brede welvaart is alleen bereikbaar als Nederland voldoende verdienvermogen heeft en houdt. Tegelijk draagt verdienvermogen alleen bij aan brede welvaart als de opbrengst ook bij de mensen en het collectief terecht komt en schade aan natuur en milieu wordt voorkomen en hersteld. Dat gaat niet vanzelf, vandaar dat de SER adviseert over hoe dit wel kan.

Waardig werk en inkomenszekerheid

De SER streeft naar een arbeidsmarkt gebaseerd op waardig werk, die werk en inkomenszekerheid biedt voor mensen en wendbaarheid voor ondernemingen.

De vergrijzing en arbeidsmarktkrapte zetten de kwaliteit van werk, de arbeidsomstandigheden, de combineerbaarheid van werk met andere taken en het verdienvermogen onder druk. En ondanks de sociale vangnetten ervaart niet iedereen bestaanszekerheid.

De SER beveelt het volgende aan:

- Implementeer het samenhangende arbeidsmarktpakket gebaseerd op het SER-advies *Zekerheid voor mensen, een wendbare economie en herstel van de samenleving* door te zorgen voor voortgang van de wetstrajecten die de afgelopen jaren in gang zijn gezet¹. De SER hecht aan de integrale en gelijktijdige behandeling van deze maatregelen.
- Maak werk van de onderdelen van bovenstaand advies die nog niet omgezet zijn in beleid, zoals een samenhangend en toegankelijk systeem van kindvoorzieningen en het verbeteren van de arbeids- en inkomenspositie van arbeidsongeschikten. De problemen bij het UWV in de uitvoering van de WIA behoeven hierbij serieuze aandacht, inclusief de toenemende instroom.
- Zorg ervoor dat de implementatie van het Pensioenakkoord en het akkoord 'Gezond naar het pensioen' door kunnen gaan.
- Maak werken beter lonend door een vereenvoudiging van het stelsel van inkomensondersteuning, belastingen en toeslagen. Vergroot de inkomenszekerheid en verlaag de lasten op arbeid waardoor het besteedbaar inkomen toeneemt. De SER verwacht een nader advies hierover af te ronden in de eerste helft van 2026.
- Blijf werken aan een diverse en inclusieve arbeidsmarkt: we hebben iedereen in Nederland hard nodig. Vergroot het arbeidsaanbod door het betrekken van mensen die aan het werk willen (met of zonder arbeidsbeperking) en door mensen te faciliteren om meer uren betaalde arbeid te verrichten.
- Zorg dat mensen voldoende inkomen halen uit hun werk en dat inkomen voldoende stabiel is om bestaanszekerheid te vergroten. Bied werkende armen perspectief door betrouwbaar en persoonlijk advies en minder ingewikkelde regels.
- Bundel de huidige verlofregelingen en breng deze onder in een nieuwe Wet maatschappelijk verlof met drie pijlers: zorg voor kinderen, zorg voor naasten en persoonlijk verlof. Vereenvoudig ook de huidige regelingen en breng meer balans in de financiering. Zorg ervoor dat ook werkenden met een laag inkomen gebruik kunnen maken van (betaalde) verlofregelingen.
- Verbeter de arbeidsomstandigheden door effectieve arboregels, preventie op de werkvloer en meer onderzoek en evaluatie.

¹ Specifiek gaat het om de trajecten Meer Zekerheid Flexwerkers, de introductie van een rechtsvermoeden voor zelfstandigen (VBAR), Wetsvoorstel personeelsbehoud bij crisis (Wpc), Basisvoorziening Arbeidsongeschiktheid Zelfstandigen (BAZ), Wijziging re-integratieverplichting 2e ziektejaar werknemers mkb en Toelating Terbeschikkingstelling van Arbeidskrachten (TTA).

- Ontwikkel beleid voor de aanhoudende arbeidsmarktkrapte: bevorder de inzet van arbeid waar die het meest bijdraagt aan brede welvaart en vergroot de arbeidsproductiviteit in de private en (semi)publieke sectoren.
- Neem regie op de ontwikkeling in AI en werk, door actief te onderzoeken en monitoren wat de inzet van AI betekent voor werk, inkomensverdeling en sociale zekerheid. Stel daarbij de mens centraal.
- Ondersteun de ontwikkeling van een goed werkende arbeidsmarktinfrastructuur. Bied in dit verband publieke en private dienstverlening aan op het gebied van werk en scholing via één Werkcentrum per arbeidsmarktregio.

Verdienvermogen voor brede welvaart

De SER streeft naar een innovatieve, circulaire en veilige economie, waarin maatschappelijk verantwoord (duurzaam en inclusief) ondernemerschap de norm is. Het verdienvermogen staat onder druk en we lopen vast doordat keuzes vooruit worden geschoven. Ook voor ons verdienvermogen is het van belang dat de klimaatdoelen bereikt worden (zie onder Energie en Klimaat), dat werknemers worden toegerust met vaardigheden (zie leven lang ontwikkelen) en dat waardig werk de norm is. Internationaal kunnen Nederlandse ondernemers ook bijdragen aan brede welvaart, door Nederlandse oplossingen voor wereldwijde uitdagingen te exporteren. De randvoorwaarden om de innovatie en oplossingskracht van dat ondernemerschap maatschappelijk te benutten moeten goed zijn en blijven zodat ondernemers weten waar ze aan toe zijn.

De SER beveelt het volgende aan:

- Versnel de verzorging en uitbreiding van het elektriciteitsnet, faciliteer daartoe de netbeheerders om voldoende personeel, materiaal en ruimte te krijgen en zorg voor snelle vergunningsprocedures. Neem bij de vergunningverlening het structurele effect op de stikstofreductie mee.
- Pak de hoge energiekosten aan, bij voorkeur in Europees verband, zodat onze industrie een gelijk speelveld heeft met buurlanden en de energietransitie voor burgers en ondernemers betaalbaar, haalbaar en rechtvaardig is en de overstap naar elektrificatie aantrekkelijk wordt.
- Ontwikkel een financiële infrastructuur voor 1) risicofinanciering (durfkapitaal vanaf 50 miljoen euro) voor innovatieve scale-ups, 2) een rol voor institutionele beleggers bij de doorgroei van start-ups naar scale-ups en 3) MKB-financiering gericht op productiviteitsgroei, vergroening, digitalisering en doorgroei. Voer het Nationaal Convenant MKB-Financiering uit.
- Investeer gericht in activiteiten met een hoge toegevoegde waarde en/of hoge geopolitieke relevantie: AI, klimaat- & natuurhersteltechnologie, micro-elektronica, hightech maakindustrie en biotechnologie. Zet in op investeringen in R&D richting de EU-doelstelling van 3 procent bbp in 2030, met bijzondere aandacht voor deze activiteiten.
- Investeer in een AI-faciliteit naar Europees concept, die o.a. toegang biedt tot rekenkracht, data en cloud computing en stimuleer technologie-adoptie in het MKB en nieuwe digitale bedrijvigheid.
- Versterk de Europese interne markt, omdat dit essentieel is om de groene en digitale transitie op een efficiënte wijze aan te gaan en de strategische autonomie te versterken.
- Ontwikkel een stevige aanpak van de regeldruk om hoge kosten en complexiteit tegen te gaan. Uitvoerbaarheid van regels voor kleine bedrijven moet de norm worden, waarbij ook het aantal regels moet worden gezien.
- Adopteer een jaarlijkse beleidscyclus (monitoring, advies, onderzoek) gericht op het verhogen van de arbeidsproductiviteitsgroei, met voldoende betrokkenheid van sociale partners, een adviserende rol voor de Nationale Productivity Board (NPB) en een verplichte kabinetsreactie op de NPB-rapportages.

- Bevorder sociale innovatie door een gerichte stimuleringsregeling voor het mkb en creëer een 'platform sociale innovatie' samen met sociale partners.
- Investeer in internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen (IMVO) via ambitieuze Europese wetgeving en afspraken tussen bedrijven, vakbonden en NGOs om gezamenlijk te werken aan het verbeteren van omstandigheden in de internationale productieketens.

Weerbaarheid in een onzekere wereld

De geopolitieke spanningen zorgen voor meer aandacht voor de weerbaarheid van onze economie en maatschappij. De verhoging van de NAVO-norm leidt tot veel meer financiële middelen voor defensie. De productiecapaciteit die vervolgens gevraagd wordt, komt bovenop de bestaande vraag naar schaarse energie, fysieke en stikstof ruimte, grondstoffen en arbeidskrachten. De SER beveelt het volgende aan:

- Zet in op strategische autonomie op Europees niveau en kijk daarbij naar waar de comparatieve voordelen voor Nederland liggen. Voer hiervoor strategisch industriebeleid met subsidies voor innovatie en een sturende overheid. De defensie-industrie verdient in dit kader bijzondere aandacht. Zorg voor een krachtige en integrale aanpak, met maximale aansluiting op Europa.
- Werk aan handelsverdragen met bevriende landen zodat onze economie divers en open kan blijven en er meer aandacht is voor respect voor mensenrechten (inclusief arbeidsrechten) in handelsketens.
- Benut de verschuiving van financiële middelen naar defensie als kans om structurele investeringen te doen in de fysieke en digitale infrastructuur.
- Zorg voor coördinatie bij de aanpak van de arbeidsmarkteffecten van de groei van defensie en maak daarbij gebruik van de SER-aanbevelingen over de aanpak van arbeidsmarktkrapte in publieke sectoren: maak werk aantrekkelijker door de kwaliteit van leiderschap en HR te versterken, organiseer het werk slimmer met betrokkenheid van werkenden en stuur sterker op uitvoerbaarheid van beleid.
- Investeer in circulariteit als fundament voor strategische autonomie: elke grondstof die je hergebruikt hoeft je maar één keer te importeren.

Gerichte arbeidsmigratie

Op verzoek van het kabinet werkt de SER aan een advies over arbeidsmigratie, wat naar verwachting dit najaar beschikbaar komt. Op basis van eerdere advisering beveelt de SER het volgende aan:

- Zet in op gerichte, tijdelijke arbeidsmigratie voor sectoren die in hoge mate bijdragen aan brede welvaart, waarin grote tekorten zijn en waarvan vacatures langdurig niet worden vervuld. Voorwaarde is dat de werkgever kan aantonen dat er geen geschikte Nederlandse of EU-kandidaat te vinden is voor de functie.
- Hanteer een migratiestrategie (in Nederland en Europa) op basis van gelijke arbeidsvoorwaarden, arbeidsomstandigheden, arbeidsverhoudingen en arbeidsinhoud, fatsoenlijke huisvesting en het aanpakken van arbeidsmarktdiscriminatie en verbeter daarmee ook de positie van arbeidsmigranten.

Onderwijs, scholing en een leven lang ontwikkelen

Investeren in onderwijs, scholing en een leven lang ontwikkelen is hard nodig voor gelijke kansen, om de arbeidsproductiviteit te verhogen en de kenniseconomie te versterken. Deze investeringen zijn ook vereist om mensen de (digitale) vaardigheden te geven om mee te gaan met en vorm te geven aan de veranderingen op de arbeidsmarkt en in de maatschappij. Bezuinigingen op onderwijs zijn ongelukkig en hebben negatieve gevolgen voor kansengelijkheid. De SER beveelt het volgende aan:

- Versterk de kwaliteit van funderend onderwijs (basisonderwijs en voortgezet onderwijs) en het beroeps- en volwassenenonderwijs. Investeer daarbij in taal, rekenen en digitale vaardigheden.
- Stuur op betere aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt, inclusief

toekomstgerichte opleidingen.

- Bouw een inclusieve infrastructuur voor leven lang ontwikkelen, met leerrechten en gerichte steun voor wie dat nodig heeft.
- Neem als rijksoverheid de regie in samenwerking met sociale partners om te investeren in een skillsgerichte arbeidsmarkt.

Gezondheid in alle beleidsterreinen

Het inzetten op een gezonde arbeidsmarkt, het bevorderen van gezondheid voor iedereen en de structurele verkleining van sociaaleconomische gezondheidsverschillen zijn een noodzakelijk onderdeel van het streven naar brede welvaart. Gezondheid draagt ook bij aan arbeidsproductiviteit. Door de vergrijzing en de arbeidsmarktkrapte in de zorg zal er de komende periode steeds vaker en steeds meer een beroep gedaan worden op mantelzorgers. De SER beveelt het volgende aan:

- Verander het zorgsysteem in een gezondheidssysteem door het bestrijden van chronische stress, bestaansonzekerheid en ongezonde prikkels in de sociale en fysieke omgeving van mensen.
- Bevorder de gezondheid van de (beroeps-)bevolking, o.a. door de sociale en fysieke omgeving gezonder en groener te maken, door de arbeidsdeelname verder te verhogen, door gezondheid in alle beleidsterreinen mee te nemen, en door de werkkostenregeling te verruimen.
- Laat kinderen en jongeren meer bewegen gedurende de schooldag, organiseer gezondere maaltijden en bevorder gelijke kansen in het onderwijs om te komen tot een 'Gezonde Generatie'.
- Versterk gebiedsgerichte programma's en geef voorrang aan kwetsbare regio's en wijken om de kansen op gezond leven in deze gebieden te vergroten; versterk daarvoor de regionale en lokale voorzieningen.
- Implementeer de concrete maatregelen aangekondigd in de beleidsagenda 'Gezondheid in alle beleidsterreinen'.
- Verlicht de druk op de zorg door mantelzorgers beter te ondersteunen en personeelstekorten aan te pakken via minder regeldruk en opschaling van arbeidsbesparende innovaties.

Energie, klimaat, grondstoffen en water

De manier waarop we omgaan met energie, water, grondstoffen en materialen heeft gevolgen voor de opwarming van de aarde, de biodiversiteit en de leefomgeving van mensen en dieren. We zijn het verplicht aan onszelf, maar vooral aan onze kinderen en kleinkinderen, zowel in ons land als elders, om dit een halt toe te roepen.

De SER onderschrijft de doelen van de Nederlandse Klimaatwet om de nationale CO₂-uitstoot in 2030 met ten minste 55 procent terug te dringen ten opzichte van 1990, als tussenstap naar een CO₂-neutrale en circulaire economie in 2050.

Door filevorming op het stroomnet, de stikstofcrisis, het ontbreken van stabiel beleid én een onzekere wereld waarin investeringen onder druk staan worden de klimaatdoelen niet gehaald en bevindt de energie-transitie zich in een kritieke fase. De circulaire ambities zijn buiten bereik en onze huidige omgang met water is niet houdbaar.

De SER beveelt het volgende aan:

- Bied een uitweg uit de stikstofcrisis, waarbij alle sectoren een deel van de verantwoordelijkheid nemen.
- Doorbreek de problemen met windparken op zee, met de productie van groene waterstof en de verdere elektrificatie van de industrie en mobiliteit, zodat een goed en stabiel investeringsklimaat ontstaat.
- Zorg voor voorspelbaar en stabiel energie- en klimaatbeleid, ook na 2030, om langetermijninvesteringen te bevorderen.
- Stel paden op voor de afbouw van fossiele 'subsidies', zodanig dat het bijdraagt aan de energietransitie. Met het oog op een gelijk speelveld, dient dit bij voorkeur op EU niveau plaats te vinden.

- Versnel de verduurzaming van de maakindustrie door maatwerkafspraken te maken met grote uitstoters, de regionale clusteraanpak, de SDE++ regeling, de versterkte aanpak en de verlenging van de IKC-regeling. Zorg dat de maatwerkafspraken tijdelijk zijn, dat erin wordt vastgelegd hoeveel de bedrijven zelf gaan investeren in verduurzaming en dat er stevige waarborgen zijn voor een goede besteding van de publieke gelden.
- Ontwikkel een strategische clean-techagenda en zet in op een circulaire, innovatieve maakindustrie met hoogwaardige banen en nagenoeg nul uitstoot.
- Versnel de grondstoffentransitie met een nationale doelstelling voor duurzame grondstoffen en materialen en hoogwaardige inzet van (bio)grondstoffen. Ondersteun dit met een stevig pakket aan stimulerende, normerende en beprijzende maatregelen, deels op Europees en deels op nationaal niveau.
- Stimuleer Nederlandse bedrijven om duurzaamheidswinst te realiseren in de internationale ketens waar ze in opereren, door het meetbaar en waardeerbaar verminderen van scope-3 effecten.
- Zet grondig in op de verbetering van de waterkwaliteit door alle sectoren, zodat de natuur kan herstellen en de economie niet op slot gaat bij het niet voldoen aan de Kaderrichtlijn Water (KRW). Zet ook in op waterbeschikbaarheid en waterveiligheid.
- Ontwikkel samenhangend beleid voor een toekomstbestendige omgang met water waarin technologische oplossingen en een sociaal-economisch perspectief samenkomen. In het bijzonder gaat het om de verdeling, financiering en waardering van water, bodembeheer en de verdeling van kosten bij schade.

Toekomstbestendige land- en tuinbouw

De SER pleit voor een langetermijnaanpak voor de toekomst van de Nederlandse landbouw, waarin duurzaamheid, economisch perspectief en sociale rechtvaardigheid centraal staan. Er is nog geen uitzicht op een oplossing voor de bestuurlijke impasse, terwijl de gevolgen voor de brede welvaart groot zijn en de crisis urgent is, zowel voor boeren, werknemers als bedrijven. De SER heeft een adviescommissie Toekomstperspectief Landbouw ingesteld om het handelingsperspectief van boeren en tuinders te vergroten en te komen tot een toekomstbestendige land- en tuinbouw, binnen de nationale en Europese wettelijke kaders. Dit advies wordt naar verwachting afgerond in het tweede kwartaal van 2026. Vooruitlopend hierop beveelt de SER aan:

- Realiseer een doorbraak door het vaststellen van langjarig voorspelbaar en coherent beleid, samen met maatschappelijke partijen. De SER draagt hier met bovenstaand traject graag aan bij.
- Stel de mens centraal in transitiebeleid, geef duidelijkheid en vertaal realistische transitiepaden naar stabiel beleid. Stuur op lerend en innoverend vermogen, dicht op de praktijk.
- Investeer in innovatie, arbeidsbesparende technologie en scholing om de sector weerbaar te maken voor veranderingen
- Stimuleer wisselwerking tussen groen (voedsel en natuur), blauw (bodem en water) en aanpalende sectoren (ict, techniek, bouw en infra) om verandervermogen te organiseren en slimmer en flexibeler te kunnen samenwerken.
- Maak duidelijke keuzes in ruimtelijk beleid om natuurherstel te combineren met economisch levensvatbare landbouw.

Ruimte en wonen

Bovenstaande opgaven en de transities die daarvoor nodig zijn leggen allemaal een sterke druk op onze ruimte. Daar komt de woonopgave nog bij. Betaalbare en gezonde woningen zijn een eerste levensbehoefte en van groot belang om sociaal economische (gezondheids)verschillen te verkleinen. De SER beveelt het volgende aan:

- Neem regie in de inrichting van de ruimte voor wonen, natuur, ondernemerschap en mobiliteit. Hanteer een integrale en gebiedsgerichte aanpak van de transities om vertraging en versnippering van de ruimte tegen te gaan. Hou daarbij rekening met klimaatadaptatie.

- Pak de knelpunten op de woningmarkt snel en gestructureerd aan, gericht op meer betaalbare woningen, een betere doorstroming en een toekomstbestendige woningvoorraad. Verkort de procedures en voer voorspelbaar ruimtelijk beleid voor gemeenten en provincies, zodat investeringen gedaan kunnen worden. Ga door met de afspraken uit de Woontop.
- Systeemveranderingen, zoals het verminderen van de complexiteit in de keten, kunnen bijdragen aan het versterken van technologische en sociale innovatie. Een stabiele vraag vanuit opdrachtgevers biedt investerings- en werkzekerheid.
- Zet in op duurzame arbeidsrelaties om meer mensen te laten kiezen voor werk in de techniek, bouw en energie.

De SER is graag beschikbaar als platform voor advies, dialoog, overleg en gezamenlijke implementatie om te werken aan oplossingen voor bovenstaande opgaven.

Werkgevers en werknemers dragen graag bij en zetten zich o.a. gezamenlijk in voor het gelijk opgaan van arbeidsproductiviteitsgroei en reële loongroei, CAO-bepalingen om bovenstaande richtingen dichterbij te brengen en een leven lang ontwikkelen.

Vanzelfsprekend zijn wij graag beschikbaar om de inhoud van deze brief nader toe te lichten in een persoonlijk gesprek.

Hoogachtend,

Kim Putters

Voorzitter Sociaal-Economische Raad

Bijlage: SER-adviezen sinds 1 januari 2023

Waardig werk en inkomenszekerheid

- Vereenvoudiging Belasting en Toeslagenstelsel | lopend adviestraject
- *Balans in maatschappelijk verlot: Naar een nieuw verlotkader: stroomlijnen en vereenvoudigen* | SER (1-2024)
- *Waardevol werk: publieke dienstverlening onder druk* | SER (2-2023)

Verdienvermogen voor brede welvaart

- *Samenwerken voor arbeidsproductiviteit* | SER (6-2025)
- *AI en werk: Samen naar een werkende toekomst met AI* | SER (5-2025)
- *Perspectief op brede welvaart in 2040: Bouwen aan de economie van de toekomst* | SER (1-2024)
- *Balans en houdbaarheid alternatieve geschillenbeslechting voor consumentenzaken* | SER (3-2023)
- *Naar verdere succesvolle toepassing van sociale innovatie* | SER (3-2023)

Weerbaarheid in een onzekere wereld

- *Beleidsagenda EU 2024 - 2029, Samen sterker in tijden van transitie* | SER (9-2023)

Gerichte arbeidsmigratie

- *Arbeidsmigratie: keuzes voor gericht én gedragen beleid* | lopend adviestraject

Onderwijs, scholing en een leven lang ontwikkelen

- *Leven lang ontwikkelen, structurele verankering in de samenleving* | SER (1-2024)

Gezondheid in alle beleidsterreinen

- *Gezond en veilig werken door effectieve regels en preventie, Arbovisie 2040, deel 2* | SER (5-2025)
- *Grenswaarde voor 1,2-dichloorethaan* | SER (2-2024)
- *Gezond opgroeien, wonen en werken: Naar een structurele gezondheidsaanpak en bestrijding van sociaaleconomische gezondheidsverschillen* | SER (1-2024)
- *Naar een werkend arbostelsel voor iedereen: Arbovisie 2040, deel 1* | SER (5-2023)

Energie, klimaat, grondstoffen en water

- *Signalering: Naar een toekomstbestendige omgang met water* | SER (1-2025)
- *Briefadvies Verduurzaming maakindustrie* | SER (1-2024)
- *Duurzaam durven denken: Reflectie op de toekenning van middelen uit het Nationaal Groeifonds* | SER (5-2023)
- *Meer vaart maken met de grondstoffentransitie* | SER (4-2023)

Toekomstbestendige land- en tuinbouw

- *Toekomstperspectief Landbouw* | lopend adviestraject
- *Werken aan veranderkracht: Naar een toekomstbestendige arbeidsmarkt voor Agri & Food, Water en Bodem en Natuur & Leefomgeving* | SER (10-2024)

Ruimte en wonen

- *Energietransitie gebouwde omgeving* | lopend adviestraject